

biet z wyjściowo wysokim poczuciem koherencji, którego poziom obniżył się, zmniejszyło się także poczucie Sterowalności. Nie idzie to w parze ze zmianą strategii radzenia sobie.

Na tym tle dają się zaobserwować zmiany dotyczące spożywania alkoholu. Generalnie mniej osób deklaruje sześciomiesięczną abstynencję, co z dużym prawdopodobieństwem można uznać za zwiększenie liczebności osób pijących. Ten fakt można wiązać ze wzorem obyczajowo-kulturowym, w którym picie alkoholu jest jedną z form aktywności charakteryzujących ludzi dorosłych. Wyniki uzyskane przez kobiety o wyjściowo wysokim poczuciu koherencji odbiegają od tej reguły: nie nastąpił u nich wzrost częstości picia, mimo niekorzystnych zmian w obszarze poczucia koherencji (spadek poczucia Sterowalności). Być może jest tak, iż to poczucie koherencji charakterystyczne dla tej grupy stanowi dostateczne źródło zasobów dla ochrony przed sięganiem po alkohol w celu radzenia sobie z trudnościami. Byłoby to spójne z faktem, że nie zmienił się u nich styl radzenia sobie i nadal dominuje funkcjonalny sposób - koncentracja na zadaniu, co wykazały w analizie wyników tej samej grupy Pohorecka i Jelonkiewicz, (1995). Jest także zgodne ze stwierdzeniem tych autorek, że u kobiet spożycie alkoholu w niewielkim stopniu wiąże się z poziomem SOC (tamże).

Ważnym zjawiskiem jest to, że w obu grupach kobiet zniknęło picie alkoholu w samotności jako najczęstszy sposób picia. W odróżnieniu od picia w towarzystwie, picie w samotności nie ma waloru „picia bo wszyscy piją”, ani też realizacji zadania rozwojowego, ma natomiast - jak się wydaje - znaczenie dla rozładowania przykrych emocji, osiągnięcia przyjemnego stanu („rausz”), czy radzenia sobie z sytuacją trudną. Przy widocznej poprawie w zakresie poczucia koherencji u kobiet z wyjściowo niskim SOC i zmniejszeniu intensywności strategii radzenia sobie polegającej na koncentracji na emocjach, wydaje się jasne, że przestały one pić samotnie. Niestety nie da się tym samym mechanizmem uzasadnić niepicia w samotności kobiet z wyjściowo wysokim poczuciem koherencji. Być może samotne picie wśród dziewcząt jest we wczesnej fazie zjawiskiem charakterystycznym, zanikającym wraz ze wzrostem społecznej akceptacji dla ich picia. Dziewczęta - jak wykazują badania (np. Alkohol a młodzież polska, raport 1992) rzadziej niż chłopcy piją w towarzystwie rówieśników, za to częściej niż oni - w towarzystwie rodziców. Te więc, które nie piją z rówieśnikami i nie piją jeszcze z rodzicami, częściej sięgają po alkohol w samotności.

Dalsze analizy uzyskanego materiału będą szły w kierunku poszerzenia kontekstu o wydarzenia życiowe badanej młodzieży w okresie roku jaki dzielił pierwsze i drugie badanie.

Katarzyna Kosińska-Dec

Sense of coherence, coping styles and alcohol drinking (research report)

Summary

Alcohol drinking in adolescents may be considered as one of developmental tasks, as a problem behavior, or as a form of coping with stress. It seems that an important modifying influence may be exerted on this phenomenon by the sense of coherence (SOC) - a life orientation characterising the individual's way of perceiving the world and self in

the world, as well as his/her possibilities of affecting the course of events. Sense of coherence is regarded by some authors as an important resource helping the individual to overcome developmental crises. A strong SOC may facilitate coping with difficult situations, thus decreasing the demand for alcohol.

In a longitudinal study 205 subjects, who in stage I (12 months earlier) had had either high or low sense of coherence scores, were re-examined. At the follow-up changes (if any) were analyzed in the SOC level, prevailing coping style, and alcohol drinking patterns. The Orientation to Life Questionnaire (SOC-29) was used to measure the sense of coherence, CISS scale to assess the coping style, and a NAP questionnaire to describe alcohol-related variables.

The SOC level turned out to be significantly different at the one-year follow-up, while its initial level, as well as Ss' gender, were important variables modifying both the coping style and changes in alcohol drinking patterns among the young adults.

Key words: sense of coherence \ coping\ alcohol drinking\ adolescents

PIŚMIENNICTWO

1. Antonovsky A. (1992). *Can attitudes contribute to health*. Advances, 8 (4), ss. 33-49.
2. Antonovsky A. (1984) *The sense of coherence as a determinant of health*. W: J. D. Matarazzo i in. (red.), *Behavioral health. The handbook of health enhancement and disease prevention*. Wiley and Sons, New York.
3. Endler N. S., Parker, J. D. A. (1990). *Multidimensional assessment of coping: A critical evaluation*. J. of Personal and Social Psychology, vol. 58, Nr 5.
4. Folkman S., Shaefer, C., Lazarus, R. S. (1979). *Cognitive processes as mediators of stress and coping*. W: V. Hamilton, D. M. Warburton (red): *Human stress and cognition: An information-processing approach*. Wiley, Londyn.
5. Folkman S., Lazarus, R. S. (1985). *If it changes it must be a process: study of emotion and coping during three stages of a college examination*. J. of Personal and Social Psychology, vol. 48, Nr 1.
6. Lazarus R. S. (1981). *The stress and coping paradigm*. W: C. Eisdorfer i in. (red). *Models for clinical psychopathology*, Spectrum, New York.
7. Marlatt G. A.. (1985). *Coping and substance abuse: implications for research, prevention and treatment*. W: Coping and Substance Abuse, Moss i in. (wyd.).
8. Menaghani E. G. (1983). *Individual coping efforts: Moderators of the relationship between life stress and mental health outcomes*. W: Psychosocial Stress, Academic Press.
9. Pohorecka A., Jelonekiewicz, I. (1995) *Picie alkoholu a poczucie koherencji i style radzenia sobie ze stresem u młodzieży kończącej szkołę średnią*. Alkoholizm i Narkomania vol. 1 Nr 18.
10. Raport - Alkohol a młodzież polska - 1992, PARPA.
11. Sheridan C. L. i Radmacher, S. A. (1992). *Health Psychology. Challenging the biomedical model*. New York, J. Wiley and Sons.
12. Stępień E., Frączek, A. (1992). *Palenie i picie a inne zachowania związane ze zdrowiem i antynormatywne wśród dorastających*. Nowiny Psychologiczne, 1, ss. 29-36.